

Pensioenfonds PGB

4e kwartaal 2020

Het doel van de **reo**® (responsible engagement overlay)* service is om bedrijven te stimuleren hun handelswijze met betrekking tot ESG (milieu, maatschappij en goed bestuur) te verbeteren. Dit doen wij door ondernemingen waarin onze klanten zijn belegd aan te spreken (engagen) op ESG-kwesties. De focus ligt op het verbeteren van het beleggingsresultaat op lange termijn. Wij willen bedrijven helpen om commercieel succesvoller te worden door op een veiligere, schonere en meer verantwoorde wijze te werken. Zo zijn bedrijven ook beter gepositioneerd om met ESG-risico's en -kansen om te gaan.

Veel landen zagen zich in laatste drie maanden van 2020 gedwongen om met nieuwe beperkingen te komen: delen van Europa en Noord- en Latijns-Amerika werden overspoeld door nieuwe besmettingen met het coronavirus. Toch gloorde er ook hoop: er zijn in recordtempo vaccins ontwikkeld. Nieuwe varianten van het virus en de logistieke uitdaging van de vaccinaties betekenen echter dat bedrijven zich tot ver in 2021 met onzekerheid geconfronteerd zien.

We hebben het afgelopen kwartaal ons engagement over de reactie van ondernemingen op de pandemieproblematiek voortgezet.

Ook onze werkzaamheden op milieugebied dit kwartaal willen we onder de aandacht brengen, in het bijzonder ons engagement met banken en hoe die omgaan met klimaatrisico, naast ook handelaren in grondstoffen en actie tegen ontbossing in het Cerrado-bioom van Brazilië. Naarmate de maatschappelijke bewustwording van klimaatverandering en verlies van biodiversiteit groeit, zien we ook dat ondernemingen beter reageren op engagement en meer bereid zijn actie te ondernemen.

Bewustwording over antimicrobiële resistentie vergroten

Update engagementvorderingen

2020 was het Investor Year of Action on Antimicrobial Resistance (AMR), geïnitieerd door Farm Animal Investment Risk & Return Initiative (FAIRR), de Access to Medicine Foundation, de Principles for Responsible Investment (UN PRI) en de Britse overheid. Het doel: beleggers stimuleren om AMR aan te pakken. BMO GAM neemt als Investor Partner deel. We zijn er namelijk van overtuigd dat AMR een ernstige bedreiging vormt voor de wereldwijde volksgezondheid en dat beleggers daar urgent actie tegen moeten ondernemen. En al helemaal nu de coronapandemie de verspreiding van AMR dreigt te versnellen. Ons engagementproject AMR ging in 2019 van start en we willen het in 2021 verder uitbreiden.

Als Investor Partner hebben wij ons verbonden aan twee initiatieven: 1) het publiceren van een uitgebreide Viewpoint[†] waarin we toelichten hoe de grote voedingsmiddelen- en farmaconcerns de talloze AMR-uitdagingen overwinnen; en 2) het publiceren van een podcast[‡] waarin we AMR nader onder de aandacht brengen.

[†]Viewpoint – <https://www.bmogam.com/wp-content/uploads/2020/11/esg-viewpoint-antimicrobial-resistance-nov-2020.pdf>

[‡]Podcast – <https://sustainabilityleaders.bmo.com/en/news-insights/sustainability-leaders/sustainable-finance/episode-27-preventing-the-antimicrobial-resistance-health-crisis/>

[§]AMR Industry Alliance – <https://www.amrindustryalliance.org/>

Richt snoer voor topbeloningen na een uitzonderlijk jaar

Engagementinitiatief

De coronapandemie heeft voor een ongekende onzekerheid in de wereldeconomie gezorgd. Door operationele ontwrichting hebben bedrijven de strategische doelstellingen van vóór de pandemie niet gehaald. In sommige gevallen moest het mes in de uitgaven, moest het dividend worden gecancelled of was er noodfinanciering van beleggers of overheid nodig. Weer andere belanghebbenden, zoals werknemers, leveranciers en klanten hebben als gevolg van bezuinigingen en ontslagen een hard gelag betaald. Aan de remuneratiecommissie van de diverse ondernemingen de opgave om evenwicht te vinden tussen het motiveren en behouden van de bedrijfstop enerzijds en rechtdoen aan de ervaring van beleggers en andere belanghebbenden anderzijds.

We hebben de voorzitters van de remuneratiecommissie van Britse en Amerikaanse ondernemingen in de hardst getroffen sectoren schriftelijk onze verwachtingen overgebracht. We hebben basisprincipes voorgesteld waar deze de besluitvorming op kon baseren en aangeboden hierover verder van gedachten te wisselen als men dat nuttig vond. We hebben erop gehamerd dat bij de bepaling van de topbeloningen goed wordt gekeken hoe belanghebbenden het jaar zijn doorgekomen, en dan vooral de werknemers, niet alleen de koersontwikkeling van het aandeel.

Wij voorzien een spannend stemseizoen in 2021 met talloze uitdagingen voor beleggers bij de beoordeling van de besluiten die de diverse remuneratiecommissies hebben genomen omtrent de beloning van de bedrijfstop in moeilijke omstandigheden.

Informatieverschaffing over personeelszaken verbeterd

Rapportagestandaarden

We zijn actief in gesprek met ondernemingen in uiteenlopende sectoren over deelname aan de jaarlijkse enquête van het Workforce Disclosure Initiative (WDI) sinds de start in 2016. Belangrijke bevindingen van de evaluatie van de rapportage van 118 ondernemingen waren dat ondernemingen niet staan te trappelen om cijfers prijs te geven over het personeelsverloop of over de interne verantwoordingsmechanismen. Daarnaast is er een grotere bereidheid om gegevens te delen over maatstaven voor vast personeel dan voor de flexibele schil.

We hebben 81 bedrijven direct aangesproken op deelname aan het WDI en verbetering van de informatieverschaffing over arbeid. Van de aangesproken ondernemingen hebben 21 (tegen 17 in 2019) gerapporteerd. We zullen (het gebrek aan) de verschaft informatie gebruiken bij ons toekomstige engagement.

Klimaatrisicobeheer: banken verhogen inzet

Update

In de bankenwereld stond het kwartaal in het teken van diverse toezeggingen van een nuluitstoot in 2050. Banken als **JPMorganChase**, **Morgan Stanley**, **HSBC** en **NatWest** kwamen met zo'n toezegging en lichtten de implementatie ervan toe. Barclays communiceerde over de geboekte vorderingen bij de invoering van de nuluitstoot die in april aan de algemene vergadering van aandeelhouders was toegezegd.

Belangrijk voor een solide strategie is een stevig verankerd klimaatrisicomanagementsysteem. Ter versterking van onze eigen engagementinspanningen hebben we ons aangesloten bij een werkgroep onder de vlag van de Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC) die de bankensector helpt eigen doelen af te stemmen op de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs. We hebben verder samen met Asia Research & Engagement (ARE) en een kleine groep andere beleggers contact gezocht met de vijf grootste banken in China. Het doel is om in gesprek te komen over de beheersing van klimaatrisico- en kansen en de daarmee samenhangende transparantie.

Ontbossingsproblematiek in de Cerrado-bloom in Brazilië aanpakken

Gezamenlijk engagement

De Cerrado Manifesto Statement of Support (SoS), waaraan BMO GAM als lead belegger meedoet, heeft in het vierde kwartaal de engagementafspraken met handelaren in soja uit de Cerrado-regio in Brazilië nieuw leven ingeblazen. In een gezamenlijke is gevraagd om harde doelstellingen rond ontbossing en traceerbaarheid te formuleren, duidelijk te rapporteren over de hoeveelheid soja die is betrokken van recent ontboste grond en duidelijk en tijdig te reageren op leveranciers die zich niet aan de afspraken houden.

Hoewel de reactie van de handelaren uiteenlopen, waren we over het geheel genomen teleurgesteld over de lange doorlooptijden en het gebrek aan tijdgebonden doelstellingen voor de realisatie van een ontbossingsvrije keten. Eveneens teleurstellend was het ontbreken van traceerbaarheid- en transparantiemaatstaven, in het bijzonder voor indirecte leveranciers. We hebben een tweede SoS-brief ondertekend waarin we verzoeken om: (1) de toezegging van een datum waarop direct of indirect uit de Cerrado-bloom betrokken soja 'ontbossingsvrij' is; en (2) de invoering van betere traceerbaarheid om ontbossing tegen te gaan.

2020 eindigt met goed nieuws van de Amerikaanse toezichthouders

Update wet- en regelgeving

De Amerikaanse Securities and Exchange Commission (SEC) en het Department of Labor (DOL) zijn in 2020 formeel met diverse voorstellen en regels tegen de sector duurzaam beleggen in het geweer gekomen.

De DOL legde het afgelopen kwartaal de laatste hand aan de twee belangrijkste regels over de opname van duurzame producten in ERISA-pensioenregelingen en de eis van een diepgravende kostenbatenanalyse van actief stemmen. Net als eerder bij de voorstellen van de SEC reageerde de beleggersgemeenschap sterk. In deze golf van reacties werden vraagtekens gezet bij de onderliggende motivatie en geageerd tegen de onpraktische aard van wat er van pensioenfondsen en breder van institutionele beleggers wordt verlangd.

Bij het eerste voorstel over ESG-beleggingsproducten wordt niet langer naar de term ESG verwezen, maar naar financiële- en niet-financiële factoren. De DOL verklaart hiermee dat ESG-factoren van invloed zijn op het risico-rendementsprofiel van een belegging of portefeuille. Ook de tweede regel over stemmen is op een vergelijkbare manier aangepast, namelijk dat pensioenfondsen geen niet-financiële doelstellingen moeten nastreven via de uitoefening van hun stemrecht als dat ten koste gaat van het financiële belang van de pensioenregeling. Wat hiermee wordt toegegeven is dat de door actief aandeelhouderschap nagestreefde duurzame doelen ook financieel van belang kunnen zijn voor de resultaatontwikkeling van een fonds.

Positiever was het bericht dat de Nasdaq-beurs in december een voorstel bij de SEC heeft neergelegd waarin van ondernemingen wordt verlangd dat ze tenminste twee bestuurders hebben die als 'divers' kunnen worden aangemerkt, of kunnen uitleggen waarom niet. Verder moet er diversiteitsinformatie over het bestuur worden aangeleverd. We hebben onze steun aan de SEC uitgesproken.

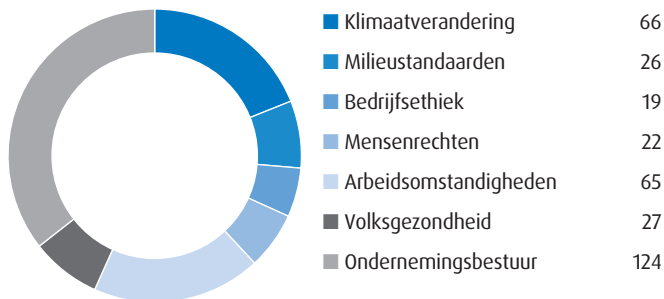
Aantal aangesproken ondernemingen dit kwartaal

Aangesproken ondernemingen	Behaalde milestones	Aantal landen
189	62	28

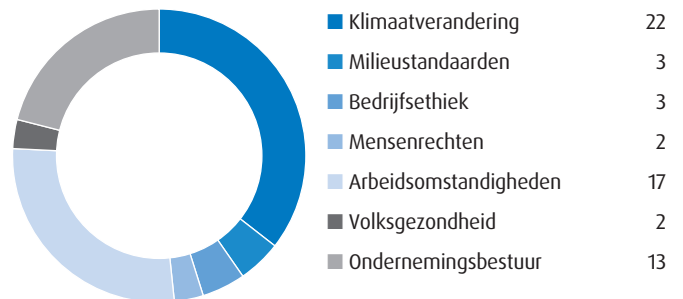
Engagement naar regio

Aangesproken ondernemingen naar onderwerp

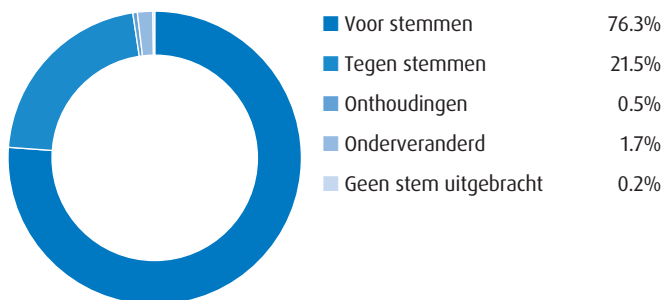

Behaalde milestones naar onderwerp

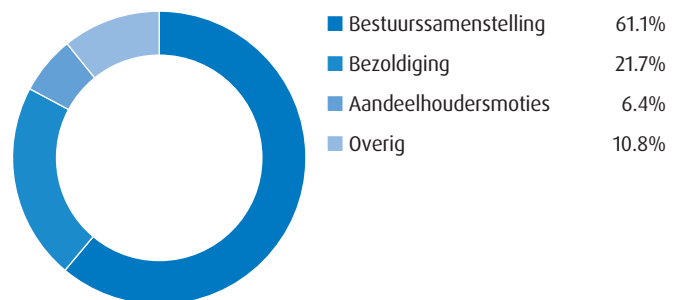

Stemresultaten:

Aantal AVA's	90
Aantal stemmen	666

Stemmen tegen en onthoudingen naar onderwerp

* reo® wordt toegepast op €277billion beheerd vermogen per 30 september 2020.

** Bedrijven kunnen zijn aangesproken op meer dan een onderwerp.

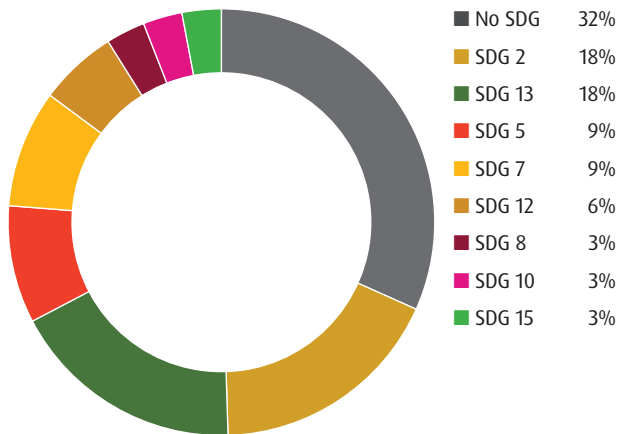
*** Dit verslag is opgesteld met behulp van gegevens die zijn verstrekt door een externe aanbieder van het elektronisch stemplatform. De statistieken zijn exclusief stemmingen met nul aandelen en herinschrijvingen. Vergaderingen/stemmingen/voorstellen/ worden geacht niet in stemming te zijn gebracht indien: de stembiljetten zijn verworpen door stemgerechtigde tussenpersonen (bv. indien de nodige documenten (zoals volmachten, bevestiging van de uiteindelijke gerechtigde, enz.) niet aanwezig waren); geïnstrueerd als "Niet stemmen" (bv. op aandelenblokkerende markten); of geen instructie hebben gekregen. In het verleden behaalde resultaten mogen nietgezien worden als een indicatie van toekomstige resultaten. Beurs- en valutaschommelingen betekenen dat de waarde van en de inkomsten uit beleggingen in het Fonds niet gegarandeerd zijn. Zij kunnen zowel dalen als stijgen en u kunt uw inleg verliezen.

Engagements en Sustainable Development Goals (SDGs)

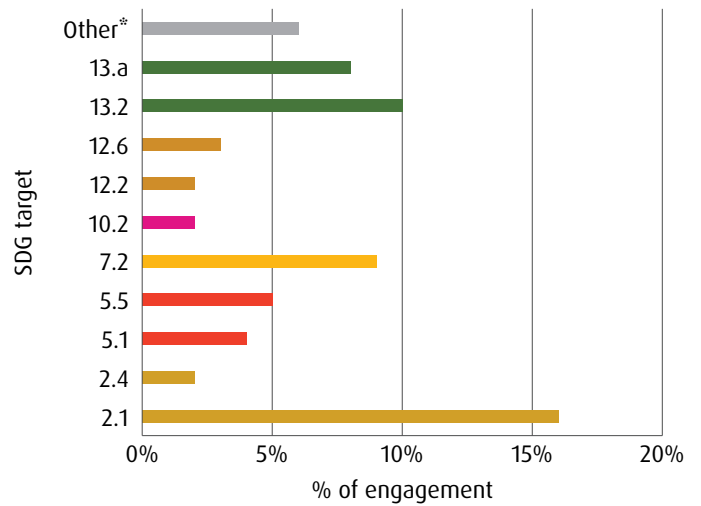
De 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG's) zijn ontwikkeld door de VN en bedrijfstakoverkoepelende stakeholders, met het oog op het opstellen van een routekaart naar een duurzamere wereld.

Wij gebruiken de gedetailleerde onderliggende SDG-doelstellingen om de engagementdoelen per bedrijf te bepalen, waar relevant, en om de positieve maatschappelijke en milieugevolgen van engagement te verwoorden. Engagements worden systematisch op doelniveau vastgelegd, om een grotere nauwkeurigheid en een grotere impact mogelijk te maken.

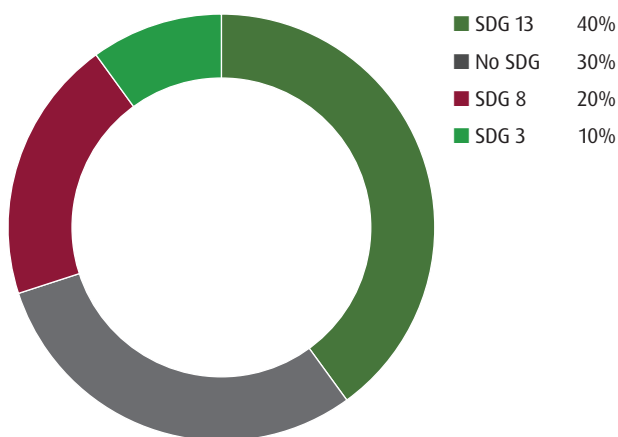
Engagement SDG niveau

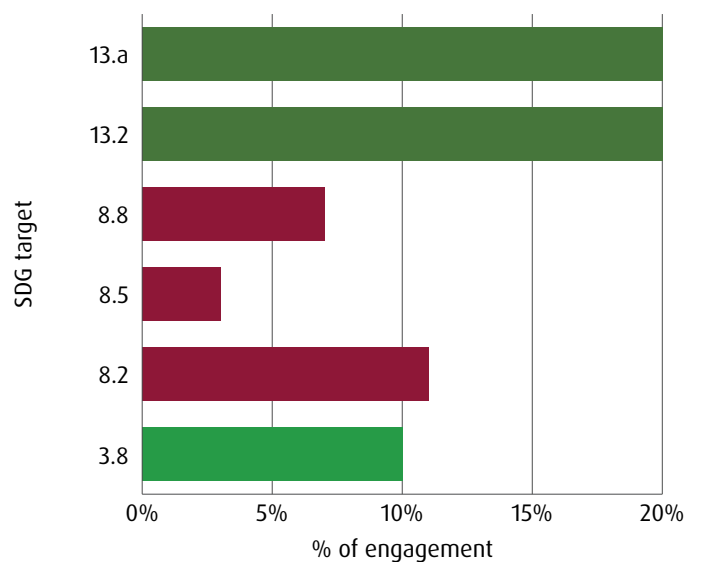
Engagement onderliggende SDG doelstelling

Milestone SDG niveau

Milestone onderliggende SDG doelstelling

*Other vertegenwoordigt SDG subdoelen die minder dan 2% van de relevante SDG uitmaken.

Engagement casestudy

Naam: General Motors Co

Land: VS

Sector: Duurzame consumentengoederen

Prioriteitsonderneming: ✓

ESG-risicoscore:

Reactie op eerder engagement: Voldoende

Thema: Volksgezondheid

Titel van engagement casestudy: Sociaal ketenbeheer

SDG: 8.7

Achtergrond

Net als andere autofabrikanten verschuift General Motors het wagenpark richting auto's met een nuluitstoot die passen bij een koolstofarme toekomst. De sleutel van deze strategie is echter wel het gebruik van goedkope, lithium-ion-accu technologie en dat hangt weer af van mineralen als kobalt. De inkoop van kobalt uit de Democratische Republiek Congo wordt in één adem genoemd met ernstige en systematische mensenrechtenovertredingen, waaronder kinderarbeid en slechte gezondheid en veiligheid. Een goede omgang met dit probleem is dus van essentieel belang voor het toekomstige succes van de onderneming. Als onderdeel van het samenwerkingsinitiatief van het PRI over de verantwoorde inkoop van kobalt hadden wij de rol van lead belegger bij General Motors. We wilden graag weten hoe het bedrijf omgaat met dit probleem en dringen waar nodig op verbeteringen aan.

Actie

Na een evaluatie van de werkwijzen en standaarden hebben we in de loop van 2020 in diverse bijeenkomsten met interne ketenspecialisten over onze bevindingen gesproken. De onderneming is recent van accu-strategie veranderd en overgestapt van een inkoop van derden-model naar directe inkoop. Dat houdt in dat veel van de due diligence die eerder door een leverancier werd gedaan, nu intern wordt opgepakt. De onderneming hanteert een lik-op-stuk beleid voor kinderarbeid in de keten en blijft in de due diligence zwaar leunen op samenwerking binnen de sector. Dat gebeurt via het auditproces, voornamelijk de instrumenten en hulpmiddelen die door het Responsible Minerals Initiative (RMI) zijn ontwikkeld (waarvan GM lid is). Verder is men gestart met een interne mensenrechten due diligence voor de keten. Beoordeeld wordt onder andere of er extra procedures nodig zijn. Het viel ons tijdens het engagement op dat de informatievervalsing is verschoven van governance en beleid naar een meer verhalende aanpak over de praktijk. Dat maakt het lastiger om de risicobeheerprocedures te begrijpen en te beoordelen. We hebben daarom gevraagd om meer transparantie en informatievervalsing over de inkoop van kobalt naast ook over bredere sociale aandachtspunten in de keten.

Oordeel

De interne accutechnologie van de onderneming vormt het speerpunt van de huidige transitiestrategie waarmee de onderneming zich van de concurrentie hoopt te onderscheiden. Ons advies is dat deze ook de duurzame inkoop onderdeel van de boodschap maakt. De voortgaande dialoog is geruststellend, zeker omdat de informatievervalsing minder duidelijk is dan we gewend waren. Gezien de omvang van de mensenrechtenschendingen in de kobaltketen zijn wij van mening dat afschaffing van het gebruik van kobalt de effectiefste strategie is. In de jongste accutechnologie zit al minder kobalt dan bij concurrerende producten, dus dit doel lijkt een stip aan de horizon voor de onderneming. Onduidelijk is wanneer en of dit volledig kan worden gerealiseerd.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Sempra Energy

Land: VS

Sector: Nutsbedrijven

Prioriteitsonderneming: ✓

ESG-risicoscore:

Reactie op eerder engagement:

Thema: Milieubeheer

Titel van engagement casestudy: Bestendigheid tegen natuurbranden

SDG: 13.1

Achtergrond

De steeds intensere natuurbranden in het westen van de Verenigde Staten van de afgelopen jaren hebben een verwoestend effect op mensenlevens, vastgoed en het milieu. Elektriciteitsmaatschappijen bevinden zich aan het front: van de ergste branden zijn sommige direct veroorzaakt door vonken van het stroomnet. Zo erkende PG&E Corp. dit jaar schuld aan de dood van 84 mensen als gevolg van de 2018 Camp Fire, die werd veroorzaakt door de apparatuur van het concern. Er was in 2019 tevens surseance van betaling aangevraagd; PG&E zag zich geconfronteerd met tientallen miljarden aan boetes.

Actie

We hebben gesproken met de Californische nutsbedrijven PG&E, Southern California Edison (eigendom van Edison International) en San Diego Gas & Electric (eigendom van Sempra Energy). We wilden graag weten wat de plannen zijn om natuurbranden op te vangen en hoe deze bedrijven de toenemende ernst van de risico's beoordelen naarmate klimaatverandering voor verdere temperatuurstijgingen zorgt. Alle drie investeren ze fors in drie belangrijke gebieden: versterking van het stroomnet (vernieuwen elektriciteitspalen en -lijnen); vegetatiebeheer rond stroominfrastructuur; en verbeterde monitoringsystemen. In verband met dat laatste leggen alle drie ook centrales proactief stil in tijden van uitzonderlijk hoog brandgevaar. Een controversieel besluit, want bewoners zitten dan lange periodes zonder elektriciteit. Uit ons gesprek met Sempra Energy werd duidelijk dat die proactieve aanpak al dateert van lang voor de recente natuurbranden. De onderneming heeft al sinds 2009 een meteoroloog in dienst. Dat is inmiddels uitgebreid naar een heel team met onder andere een voormalige brandweercommandant van San Diego. Via ons videogesprek kregen we een demonstratie van de risicotool die wordt gebruikt, met gegevens van circa 220 weerstations en over 500.000 bomen. Met die tool kan een zogenaamde Fire Potential Index worden berekend om een hoog risiconiveau te signaleren en om te voorspellen hoe een brand zich vanaf een bepaald startpunt ontwikkelt. Sempra werkt verder samen met de autoriteiten in Californië. En met wetenschappers wordt gewerkt aan klimaatmodellen voor de toekomst.

Oordeel

Ondernemingen uit alle sectoren die met weersrisico's te maken hebben, moeten op een systematische manier bedenken hoe die risico's zich kunnen ontwikkelen naarmate de klimaatverandering versnelt. Zo'n analyse kan inhouden dat er expertise van buitenaf wordt ingehuurd dan wel wordt samengewerkt met externe experts. Een en ander om in kaart te brengen hoe de risico's waarschijnlijk veranderen en hoe groot de onzekerheid is waarmee de prognoses zijn omgeven. In de sector nutsbedrijven zal het risico op natuurbranden zich waarschijnlijk verspreiden naar gebieden die daar eerder geen ervaring mee hadden (de Amerikaanse staat Oregon had daar in het natuurbrandenseizoen van 2020 veel meer last van dan in eerdere jaren). Historisch risico geeft geen betrouwbare indicatie meer voor toekomstige risico's. Ondernemingen als Sempra die dit al vroeg onderkennen en nu investeren, verbeteren de kans dat ze in een latere fase veel duurdere consequenties kunnen vermijden.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Engagement casestudy

Naam: Wolters Kluwer NV

Land: Nederland

Sector: Industrie

Prioriteitsonderneming: -

ESG-risicoscore:

Reactie op eerder engagement:

Thema: Klimaatverandering

Titel van engagement casestudy: Topbeloningen

Achtergrond

Deze aanbieder van professionele informatie- en softwarediensten heeft in april voor het eerst een bindende stemming gehouden over het remuneratiebeleid voor de bedrijfstop. De motie heeft de strenge 75% goedkeuringsdrempel in het kader van de Nederlandse implementatie van de Aandeelhoudersrichtlijn (SRD) II niet gehaald. Bijna 48% van de stemmen was tegen, een zeer hoge mate van tegenstand in de Nederlandse markt.

Actie

We hebben voor en na de jaarvergadering diverse keren met de onderneming gesproken. In die gesprekken hebben we aangedrongen op het verwijderen van een onevenredig aantal Amerikaanse bedrijven uit de vergelijkingsbasis. Deze werkwijze heeft in onze ogen geleid tot een totaal aan bestuurdersbeloningen dat ver boven het in de Nederlandse markt aanvaardbare niveau is uitgedroeid. Ook hebben we gepleit voor een einde aan de bepaling dat aandelen volledig onvoorwaardelijk worden bij een eventuele verandering in de zeggenschap. Dat is niet conform best practice in Nederland en daarbuiten. Verder wilden we graag betere rapportage over de prestatiedoelstellingen (onder andere die gekoppeld zijn aan ESG-maatstaven) in zowel de korte als de langetermijn bonusregeling. Net als veel andere beleggers verwachten we dat aan de langlopende bonusregeling gekoppelde streefdoelen ex ante bekend zijn. Zoals we hadden gevraagd, worden de bonusdoelen nu ex-post gerapporteerd en zijn alle aan ESG gekoppelde doelen onafhankelijk verifieerbaar en kwantificeerbaar. Dat de onderneming alleen maar wilde toezeggen die langetermijn doelstellingen met terugwerkende kracht te publiceren, vinden we teleurstellend, maar we zijn blij met de belofte van verbetering. In het kader van de Covid-19 pandemie heeft de CEO vrijwillig 10% van het totaalbedrag van haar langetermijn bonus ingeleverd en afgezien van een salarisverhoging in 2021. De zorg over het totale niveau van de beloningen is hiermee nog niet weggenomen.

Oordeel

We zijn blij met de positieve ontwikkeling van de reactie van de onderneming op contacten met beleggers na het falen van de stemming over remuneratie. In eerste instantie dachten we dat de onderneming alleen maar wilde weten hoe ze die motie er in 2021 wel door konden krijgen. We zijn inmiddels gerustgesteld dat men zich echt wil inzetten voor afstemming van de beloningspraktijken en informatieverschaffing op de markt en de verwachtingen van beleggers.

ESG-risicoscore: blootstelling aan risico's en risicobeheersing relatief binnen de sector. Bron: MSCI ESG Research Inc.

 Laag

 Matig

 Bovengemiddeld

 Hoog

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
■ SDG1	1.1	Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan \$1,25 per dag moeten rondkomen.
■ SDG1	1.4	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering.
■ SDG2	2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
■ SDG2	2.4	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.
■ SDG3	3.4	Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen.
■ SDG3	3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen
■ SDG5	5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal.
■ SDG5	5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
■ SDG6	6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recycling en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
■ SDG6	6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
■ SDG7	7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
■ SDG8	8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
■ SDG8	8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
■ SDG8	8.6	Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn.
■ SDG8	8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
■ SDG8	8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in precare werkomstandigheden bevinden.
■ SDG9	9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
SDG9	9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
SDG10	10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
SDG10	10.4	Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming.
SDG10	10.5	De regulering en monitoring verbeteren van de globale financiële markten en instellingen en de implementatie versterken van dergelijke reguleringen.
SDG11	11.3	Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen.
SDG11	11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
SDG12	12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
SDG12	12.3	Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.
SDG12	12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
SDG12	12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.
SDG12	12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
SDG13	13.1	De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen.
SDG13	13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
SDG13	13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks \$ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
SDG14	14.1	Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door rondrijvend afval en voedingsstoffen.
SDG15	15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
SDG15	15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.
SDG15	15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
SDG15	15.a	Financiële hulpbronnen mobiliseren en aanzienlijk verhogen vanuit allerlei bronnen om de biodiversiteit en de ecosystemen te vrijwaren en op duurzame wijze te gebruiken.
SDG16	16.5	Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.

Bijlage

SDG	Doel	Samenvatting doel
■ SDG16	16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.